

Vágóhídról a színpadra

Szarvas József regénybe illő pályafutása

Ha valakiről el lehet mondani, hogy a sors gazdagon megtett mindent azért, hogy ne legyen színész belőle, Szarvas Józsefet az első helyen említhetjük. A debreceni vágóhídon, ahol három műszakban dolgozott, vagy később, amikor a város színházában segédszínészi státusából váratlanul a kórusba számúzták, maga sem hitte volna, hogy első felvételi vizsgáján sikerrel jár a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, majd az ország elsőrangú színházaiban főszerepek egész sorát játssza el.

Lepusztult tanya, hattagú család, irgalmatlanul kevés pénz – ez jelentette az indulást...

– Hortobágy-Kónya, Ebes, aztán 1972-ben már beköltözhattünk Ebes tanyáról Ebes faluba, egy tisztességes házba. Apám tsz-tag volt, anyám otthon maradt a négy gyerekkel. Túl sok lehetőségünk nem adódott, ezért tűnt jónak apám döntése, hogy legyek hentes, mert akkor biztos nem fogok éhen halni. Debrecenbe mentem szakmunkástanulónak, és egy kemény évet le is húztam a szakmában. Közben kitudódott, hogy verseket írok, és arra kapacitáltak a kollégák, hogy mondjam is el őket. Jó csapat volt, néhányan műsorokat állítottunk össze különböző al-

„Kitudódott, hogy verseket írok, és arra kapacitáltak a kollégák, hogy mondjam is el őket”

„Úgy éreztem, a gyávaságot nem szabad hűségnek hazudnom”

kalmakra, és annak ellenére, hogy soha nem láttam se profi, se amatőr színházat, saját társulatot szerveztem Húsos Színjátszó Kör néven. Népballadátadtunk elő dramatizálva, meg Petőfi-verseket. A hatalmas lelkesedésünk nem volt képes feledtetni azt a tényt, hogy én egy szintársulat vezetéséhez nem értek, ehhez valami más is szükséges. Tóth Dénes újságíró barátom, aki az Unió Munkás Színjátszó Körét vezette Debrecenben, áthívott technikusként hozzájuk, hogy ragadjon rám valami ebből az egészből. Csakhogy én magánót sem láttam soha életemben. Mint a próbákön állandóan ott sündörgő figura, kaptam pármondatos szerepeket is. Kiderült, hogy a hadarós Szarvas Jóska, mintha kicserélnék, szépen tud beszélni a színpadon. Én is éreztem, hogy a színpad különös hely, mert ott teljesen más tud lenni az ember. Egész más benyomást tettem azokra, akik a színpadi szerepléseimet látták először, és utána ismertek meg civilben. Egyre jobban tetszett a dolog, egyre többet

lótottam-futottam: a Húsos is eljátszotta azt, amit az Unió.

– *Hogy lehetett összeegyeztetni a három műszakos munkát a színjátszókörökkel?*

– Ha éjszakai voltam a vágóhídon, reggel hatkor végeztem. Nyolckor megbeszéltük a délutáni próbát, így a Debrecenből 15 kilométerre lévő Ebesre csak tíz körrel értem. Aludtam két órát, ebéd, aztán irány a szakközépiskola, hogy egyszer érettségim is legyen. Négyre a vágóhídra mentem próbálni, aztán kezdődött az éjszakai műszak. A fellépéseinkről később értünk haza, irány Ebes gyalog vagy futva. Egy év így telt el. A Hajdú-Bihar megyei Napló hirdette, hogy segédszínészeket keres a Csokonai Színház. Fogalmam sem volt, hogy mi

az. Elmentem. A színészbüfében vagy harminc jelentkező gyülekezett, beénekeltek, verseket mormoltak. Kérdezte az egyik mellettem álló: „Te mit hoztál?” Visszakérdeztem: „Miért, te mit hoztál?” Tíz verset és öt monológot hozott! Én nem készültem semmivel, azt nem írta az újság, de ijedtemben azt is elfelejtettem, amit tudtam valamikor. Amikor színpadra hívtak, még a fénybe sem tudtam beállni rendesen. Verset kértek. József Attila: Mama. „Még valami?” József Attila: Anyám. „Még valami?” Váczi Mihály:

Nem elég. „Köszönjük, van még valami?” Na, ha ez sem kell nekik, gondoltam, a délutáni műszakra még beérek. Petőfi Sándor: Szeptember végén. A jelentkezők közül egy embert vettek fel. Áprilisban aztán a színházi szerződés-

Kiderült, hogy a hadarós Szarvas Jóska, mintha kicserélnék, szépen tud beszélni a színpadon. Én is éreztem, hogy a színpad különös hely, mert ott teljesen más tud lenni az ember.

„Nem a korom jelentett gondot, hanem minden. A szemem, a tájszólásom, a műveletlenségem, a hadarásom”

„Tőlem már nem azt kérdezik a kollégák, hogy vagyok, hanem azt, hogy mi újság Viszákön, a Pajtaszínházamban”

kötésre behívtak a Csokonai Színház igazgatói irodájába Bényei József igazgató úrhoz, aki közölte: „Magával két baj van.” Na, gondoltam, jól kezdődik. „Magas a fizetése. Mi nem tudunk annyit fizetni.” Akkor döbbsenem rá, hogy otthagyhatom a vágóhidat, a színház lesz a munkahelyem, és a szerepléseimért még pénzt is kapok! „A másik baj: a szemem!” Picit megjedtem, mert bénulásos kancsalsággal születtem: a jobb szemem meredten nézte a balt. Már kétszer műtötték addig, és csak saját felelősségre műtik harmadszor. „Megtűttem” – mondtam látszólag könnyedén, pedig megkaptam életem nagy puttyonyát. Addig, ha ráköszöntem egy osztálytársamra, helyette a fél osztály köszönt vissza, nem zavart. De mostantól kezdve!

– Milyen érzés volt kísértalni a vágóhidról?

Amikor kiderült, hogy otthagytam a vágóhidat, és a színházban fogok dolgozni fele fizetésért, apám elzavart otthonról. Frissen műtött szemmel egy debreceni albrétben találtam magam.

– Álltam a raktárban, adtam le az acélkesztyűt, kötényt, csizmát, miegyebet. Megszólalt mögöttem egy srác: „Konyhamészárosnak állsz?” A kórházban, ahol a szemem műtötték, egy bácsika próbálta elolvasni a lázlapomat az ágyam végében. „Mi vagy te? Segédrévész? És mi a dolgod?” Hát, ezt ugyanúgy nem tudtam megválaszolni, mint ha segédszínészt olvasott volna. Amikor kiderült, hogy otthagytam a vágóhidat, és a színházban fogok dolgozni fele fizetésért, apám elzavart otthonról. Frissen műtött szemmel egy debreceni albrétben találtam magam. Légüres térbe kerültem. Mégis azt éreztem, hogy szerencsés vagyok: állok a színpadon, nem dolgozom semmit, és ezért még fizetnek is. Pazar! De az évad végén is ott álltam a színpadon, semmit sem csináltam, borzalmasan kerestem, és mint pályára alkalmatlant eltaná-

csoltak. Maradhattam énekkari tagként színházi reménykedő. Nesze neked, pályakezde!

– *Hogy bírt ki öt évadot a színház énekkarában?*

– Továbbra is dolgoztam amatőr, ma úgy mondanák: alternatív együttesekben. Beiratkoztam a debreceni zeneművészeti szakközépiskolába. Érettségi nélkül is majdnem a Zeneművészeti Főiskola hallgatója lettem Varga Magda operaénekes tanszékén, de végül, miután leérettsgiztem, a fővárosi Színház- és Filmművészeti Főiskolát választottam.

– *Viszonylag későn, felnőtt emberként, huszonöt évesen került a félelmetes Horvai-Kapás osztályba. Ez nem jelentett gondot?*

– Nem a korom jelentett gondot, hanem minden. A szemem, a tájszólásom, a műveletlenségem, a hadarásom. Montágh Imre azt mondta: „Ha nem csak debreceni színész akarsz lenni, akkor dolgozzunk!” Miután Imre meghalt, Ságodhy Gabikával folytattuk. Nem volt megnyugtató érzés az

sem, amikor megláttam, hogy milyen a szemem filmen. „Ezt látják, ha engem néznek?” – szörnyülködtem. Mondtam is otthon: szegények leszünk, mert én nem fogok filmezni, az tuti. Erre még végzősként meghívott Lányi András Az új földesúr című filmje főszerepére. „Láttál te engem közelről?” – kérdeztem. „Igen. Japán kimonóban kávéztál a Színművészeti portáján egy sereg emberrel körülveve. Nekem pont te kellesz” – mondta. Nem nagyon értettem.

– *Kis szerencse kellett a vígszínházi szerződéshez is!*

– Éppen akkor alakult úgy a színháznál, hogy a hangsúly kezdett áthelyeződni a fiatalabb generációra. Olyan gazdag négy-öt szezonom volt a Vignél, amit legmerészebb álmaimban sem gondoltam volna. És egyáltalán: főszerepek filmekben, tévében, rádióban, taníthattam a főiskolán! És hát díjak, díjak, díjak! Kérdezte is egyszer – de jó érzéssel gondolok rá, és de régen találkoztam vele! – Kern Andris: „Jóska, mit kell csinálni ahhoz, hogy valaki ennyi díjat kapjon?”

– *Miért jött el a Vígszínháztól?*

– Egy újságíró kérdésére akkor tréfásan azt mondtam: „Vagy mindenki elmegy, s én maradok, vagy én megyek el, és mindenki marad.” Tíz év hűség, tíz év sok-sok igenjét – úgy gondoltam – egy nemmel kell hitelesítenem. Úgy éreztem, a gyávaságot nem szabad hűségnek hazudnom. Jó szívvel gondolok vissza anyaszínházamra. Négy évadot töltöttem Kaposváron, pedig csak egyre gondoltam. Kaposvár szép, jó és hasznos döntés volt.

– *Szikora János mégis az új Nemzeti Színház nyitódarabjába tudta csalogatni!*

– Igen, mert Kaposvár után szabadúszóként dolgoztam a Vígszínházban, a Nemzeti Színházban (ma Magyar Színház), a Krétakörben, de számíthatott rám. Amikor szakmai büszkeséggel telten igent mondtam, még nem

tudhattam, milyen szakmai következményei lesznek a döntésemnek.

– *Milyenek lettek?*

– Hát, szépet reccsent a karrierem... Pedig a játékkedvem a régi maradt, a képességem nem múlt el, energiám, közlésvágyam nem lanyhult. Szintén Kern Andris kérdezte: „Amióta a Nemzetiben vagy, tényleg annyira elromlottál, ahogy írják?” Jövőre talán Sütő András Egy lócsiszár virágvasárnapja című drámájának a főszerepét játszom. Egyéb-

ként, ha visszagondolok, nem is volt olyan nehéz ez a tíz év. Mert hallatlanul optimista vagyok, de ez már egy másik, a szakmámmal párhuzamos életem története. Tőlem már nem azt kérdezik a kollégák, hogy vagyok, hanem azt, hogy mi újság Viszákön, a Pajtaszínházamban. Köszönhetően a Nemzetiben vállalt első szerepemnek, Ádámnak.

Olyan gazdag négy-öt szezonom volt a Vignél, amit legmerészebb álmaimban sem gondoltam volna. És egyáltalán: főszerepek filmekben, tévében, rádióban, taníthattam a főiskolán! És hát díjak, díjak, díjak!